

Ribai Csilla

Polgári Eljárásjogi Tanszék

Témavezető: Varga István

AZ ALANYTÖBBSÉG PROBLÉMÁJA A POLGÁRI PERBEN

A polgári perhez legalább két személyre van szükség, felperesre és alperesre. A felek közül az, aki a pert kezdeményezi, a felperes. Magyary klasszikus megfogalmazása szerint „... a felperes az, aki a pert kéri, helyesebben, aki úgy rendelkezik, hogy per legyen. Végeredményben tehát azt mondhatjuk, hogy felperes az, aki a keresetet, illetve a keresetlevelet előterjeszti.”¹

Míg az a fél, aki ellen a felperes a pert megindítja, az alperes. Az alperesi pozíció a magyar jog szerint a törvény erejénél fogva következik be. Tehát ahhoz az alperes részéről semmiféle nyilatkozatra vagy egyéb közreműködésre nincs szükség az eljárás jogszabályok értelmében. Az idéző végzés és a keresetlevél kézbesítésével alperessé válik az, aki ellen a felperes pert indított.

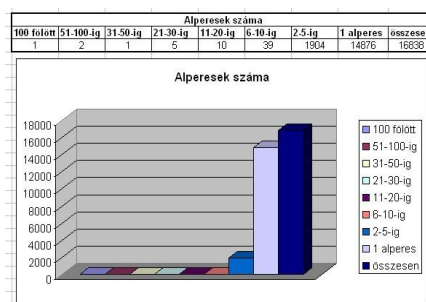
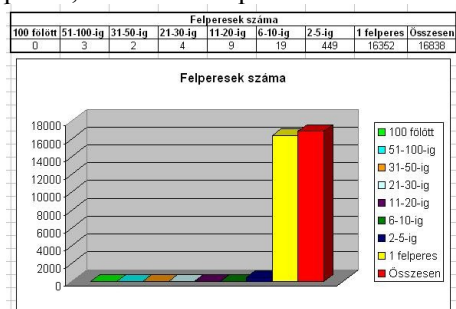
Az, hogy ki lehet fél a polgári peres eljárásban, kétféle irányzat különíthető el. Az egyik az ún. materiális vagy anyagi jogi fél fogalom. E szerint az lehet peres fél, aki az anyagi jog szabályai szerint a peresített jogviszonyban jogosult, illetőleg kötelezett lehet. Míg az ún. processzuális vagyis eljárásjogi fél fogalom szerint az a peres fél, aki keresetével a pert megindítja, a felperes, aki ellen pedig megindítja, az az alperes. A perhez pedig az is elegendő, hogy mind a felperes, mind az alperes perképesek legyenek, vagyis az eljárásjogi szabályok szerint pert indíthatnak, illetőleg perelhetők. A hatályos Polgári perrendtartásunk processzuális értelemben használja a fél fogalmat, azonban bizonyos esetekben, mint például a Pp. 13. § (1) bekezdésnél, a bírák kizárásának szabályai között találunk anyagi jogi fél fogalmat, de ugyanezt fedezhetjük fel a Pp. 64. § (3) bekezdésében is. A polgári peres eljárások túlnyomó részében egy felperes, valamint egy alperes áll. E körben végzett felmérés szerint 2010. március hó 25. napján a Pesti Központi Kerületi Bíróságon az összes folyamatban lévő 16 838 ügyből 16 352 keresettel érvényesített követelés tekintetében egy felperes szerepelt a perben, míg 14 876 ügyben egy alperes. Százalékosan áttekintve ezen arányokat: azon ügyek aránya, ahol kizárólag csak egy felperes volt – az alperesi oldalt nem vizsgálva – 97 %-ot tette ki, amelyben pedig egy alperes volt – a felperesi oldalon lévő személyek számától függetlenül, – 88 %. Érdekes képet mutat a vizsgálat abból a szempontból is, hogy ha a felperesi és alperesi pertársaságok számát elemezzük. A perek túlnyomó részében a felperesek száma 2 és 5 fő közötti, elenyésző mértékű az összes folyamatban lévő peres ügy-

---

¹ MAGYARY Géza – NIZSALOVSKY Endre: Magyar polgári perjog Budapest, 1939, 163. o.

számhoz képest az 5 főt számláló, illetve ezt meghaladó pertársaságok száma. Azon ügyek, amelyben az alperesi oldalon áll fenn pertársaság, közel négyszer magasabb arányú, mint a felperesi pertársaságok száma. Különösen jelentős a 2-5 fő közötti alperesi pertársaságok száma. Csupán egy ügyben haladta meg az alperesek száma a 100 főt, ennek a tárgya a társasház tulajdonnal kapcsolatos volt.

Az alábbiakban rögzített diagram a pertársak megoszlását mutatja külön a felperesi, és külön az alperesi oldalon.

Kényszerű pertársaság

A polgári perben pertársaság akkor keletkezik, ha több felperes együtt perel, ez az ún. felperesi pertársaság, vagy ha több alperes együtt perelnek, mely az alperesi pertársaság. Magyary Géza szerint „a pertársaságnak az az alap gondolata, hogy az egyik pertárs ellen hozandó ítélet valamilyen módon a másik pertárs helyzetét is érinteni fogja.”²

A pertársaságot tehát vagy több alanyú kötelemként vagy alanyi keresethalmazatként lehetne definiálni. Pertársaság tehát akkor jön létre, ha vagy több felperes vagy több alperes van a perben. Ugyanakkor nem beszélhetünk pertársaságról, ha valamelyik félnek több törvényes képviselője jár el a perben, vagy több meghatalmazottja van, de az általuk képviselt fél kizárólag csak egy személy. Akkor sem jön létre pertársaság, ha a bíróság a Pp. 149. § (2) bekezdése alapján a perek egyesítését rendeli el.

A Pp. 51. §-a három pertársaságot különböztet meg, míg a szakirodalom a pertársaság két fajtáját határozza meg. Így a Pp. 51. § a) pontja alapján a kényszerű vagy egységes pertársaságot, míg a Pp. 51. § b.) és c.) pontja alapján létrejövő egyszerű pertársaságot.

A Pp. 51. § a.) pontja szerint kényszerű pertársaság akkor jön létre, ha a per tárgya olyan közös jog, illetőleg olyan közös kötelezettség, amely csak egységesen dönthető el, vagy ha a perben hozott döntés a pertársakra a perben való részvétel nélkül is kiterjedne. Dr. Beck Salamon szerint „a kényszerű pertársaság intézmé-

² MAGYARY Géza – NIZSALOVSKY Endre: i.m. 176. o.

nyével már maguk a perjogi törvények elismerték, hogy a pertársak sem nem véletlenül, talán a nyomdai külalak egyenlősége alapján, tartalmi rokonság nélkül egybekötött könyvek, sem nem együtt utazó útitársak.”³

A kényszerű pertársaság leggyakrabban előforduló esetei a bírói gyakorlatban azok, amikor valamilyen jog egy személyt több személlyel szemben vagy több személyt egy személlyel szemben osztatlanul illet meg. Így kényszerű pertársaság keletkezik a közös tulajdon megszüntetése iránti perekben. Az 1/2008.(V. 19.) PK. vélemény a PK. 10. számú állásfoglalás meghaladottá nyilvánításáról és a közös tulajdon megszüntetésének egyes kérdéseiről VIII/b. c.) pontja szerint azonban nem csak valamennyi tulajdonostársnak kell perben állnia, hanem perbe kell vonni az özvegyi jogra, más haszonélvezetre, használatra jogosultakat, a bejegyzett tartási és életjáradéki jog jogosultját, s ha a jelzálog nem az egész ingatlant terheli, akkor az ilyen jognak a jogosultját is. Sőt a körülményektől függ, hogy esetleg más érdekelt perbevonása is szükséges-e. Ugyanakkor megjegyzendő, hogy például bérleti szerződés felmondása érvényességének megállapítása, illetve helyiség kiürítése iránti perben nem kötelező az alperesi oldalon az albérlők perben állása.⁴ A kényszerű pertársaság további esetköre a Legfelsőbb Bíróság PK. 142. számú állásfoglalásában rögzítettek szerint az, ha a tartásra kötelezett keresetének ötven százalékát a korábbi bírói ítéleten vagy bírói egyezségeen alapuló gyermektartási kötelezettségek már teljesen kimerítették, újabb gyermektartási kötelezettség megállapításánál valamennyi érdekeltnek perben kell állnia. Míg a Legfelsőbb Bíróság PK. 277. számú állásfoglalása szerint azokban a perekben, amelyeknek a tárgya a találmány szerzősége, illetve a szabadalmi igény részaránya mindazoknak perben kell állniuk, akiket a szabadalmi iratok feltalálóként, illetve szabadalmasként tüntetnek fel, továbbá akik a találmány szerzőségére, illetve a szabadalomra igényt tartanak. Kényszerű pertársaság eseteit rögzíti számos bírósági határozat: a házastársak között az általuk a házastársi vagyontársaság körében kötött ügyletből eredő jogvitákban,⁵ vagy az ingatlan többszöri eladása esetén – ha az adásvételi szerződés érvényessége állapítható meg – szükséges, hogy a közbenső tulajdonosok peres félként szerepeljenek,⁶ mivel a felperes tulajdonjoga a közbenső tulajdonosok perbenállása nélkül nem állapítható meg. Továbbá a társasház tulajdont érintő szerződés érvénytelenségének megállapítása iránti perben a szerződést kötő valamennyi félnek perben kell állnia,⁷ a vadászterület tulajdonosainak egymás közti jogviszonyára a Ptk.-nak a közös tulajdonra vonatkozó szabályait kell alkalmazni, tehát az ezzel kapcsolatos jogvita vonatkozásában valamennyi tulajdonostársnak perben kell állnia.⁸ Így egységes vagy kényszerű pertársaság keletkezik a szerződés

³ Dr. BECK Salamon: A pertársak függetlenségének elve, Jogtudományi Közlöny 181. o., 1952. április

⁴ BH 2005. évi 292. szám

⁵ BH 1978. évi 251. szám

⁶ BDT 2002. évi 685. szám

⁷ BH 1999. évi 158. szám

⁸ BH 2003. évi 71. szám

érvénytelensége iránti perekben, a szolgalmi joggal kapcsolatos perekben,⁹ továbbá az ingatlan-nyilvántartási adat törlése vagy kiigazítása iránti perekben.¹⁰ Valamint a sírhelyhasználathoz fűződő kegyeleti jogok sérelme esetén az eredeti állapot helyreállítása iránti kérelem csak valamennyi érintett perbenállása esetén bírálható el.¹¹

Kényszerű pertársaság keletkezik a személyi állapottal kapcsolatos perek közül a házasság érvénytelenítése, érvényességének, illetőleg létezésének vagy nem létezésének megállapítása iránti perekben, ha azt nem valamelyik házastárs, hanem az ügyész vagy a per megindítására jogosult más személy kezdeményezi, akinek a pert – a Pp. 281. § (1) bekezdése szerint – mindkét házastárs ellen kell megindítania. Hasonló a helyzet az apaság vélelmének megdöntése iránti perekben, mert a keresetet a Pp. 295. § (2) bekezdése értelmében az apának a gyermek és az anya ellen, más jogosultnak pedig a gyermek, az anya és az apa ellen kell megindítania. A státuszperben létrejövő pertársaságok sajátos jellege „abban áll, hogy míg a státusszal összefüggésben alakított pertársaságok létesítése a perjogi szabályok folytán általában kötelező, addig az egyéb perekben létesített kötelező pertársaságok az anyagi jog rendelkezésein, természetén alapulnak”.¹² Tehát a státuszperekben a bíróság nem az anyagi jogszabályok alapján dönti el, hogy adott esetben kötelező-e a pertársaság létesítése, hanem a Polgári perrendtartás pontosan meghatározza azt, hogy mely személyek perben állása kötelező a kereset elbírálásához.

Kényszerű pertársaságot követelő perek esetén, ha felperesi vagy alperesi pertársaság hiánya áll fenn, ez a keresetlevél idézés kibocsátása nélküli elutasításához vezet.¹³ Ha a bíróság ezt elmulasztja, ez a későbbiekben a per megszüntetéséhez vezet. Ha tehát meghatározott személyek perbenállása kötelező és a felperes ezeket a személyeket – felhívás ellenére – nem vonta perbe, a bíróság a keresetlevelet idézés kibocsátása nélkül elutasítja a Pp. 130. § (1) bekezdés g) pontja alapján. Amennyiben a bíróság ezt elmulasztotta és az ügy érdemi tárgyalásába bocsátkozott, a kötelező perbenállás hiánya miatt a per megszüntetésének van helye a Pp. 157. § a.) pontja értelmében.¹⁴ Tekintettel arra, hogy a másodfokú eljárásban a kötelező perbenállás hiánya nem pótolható, mivel a kereset megváltoztatásának, kiterjesztésének a Pp. 247. §-a alapján nincs helye, ezért ebben az esetben a másodfokú bíróságnak a pert a Pp. 157. § a.) pont alapján meg kell szüntetnie és az elsőfokú ítéletet vagy teljes egészében vagy csak abban a részében, amelyre a megszüntetés oka fennáll, hatályon kívül kell helyezni. Amennyiben az elsőfokú bíróság a Pp. 130. § (1) bekezdés g) pontja szerinti felhívást elmulasztja, illetőleg valamelyik pertársat kényszerű pertársaság esetén az eljárás során mellőzi, lényeges

⁹ BH 1969. évi 5/6068. szám

¹⁰ BH 1998. évi 5/221. szám

¹¹ BH 2000. évi 6/242. szám

¹² Dr. VARGA Gyula: Pertársaság a státuszperben a Budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának aktái 7. kötet, 1965, 138. o.

¹³ BH 1994. évi 8/423. szám

¹⁴ BH 1992. évi 9/587. szám

eljárási jogszabálysértést követ el.¹⁵ Ez az eljárási szabálysértés a fellebbviteli eljárás során nem orvosolható, így a másodfokú bíróság az elsőfokú ítéletet a Pp. 252. § (2) bekezdése alapján a fellebbezési kérelem korlátaira tekintet nélkül hatályon kívül helyezi és az elsőfokú bíróságot újabb eljárás lefolytatására, illetőleg újabb határozat hozatalára utasítja.¹⁶

A bírói gyakorlat szerint az egyetemleges kötelezettség nem hoz létre automatikusan kényszerű pertársaságot. A Ptk. 337. § (1) bekezdése kimondja, hogy egyetemleges kötelezettség esetén minden adós az egész szolgáltatással tartozik, de amennyiben bármelyikük teljesít, a jogosulttal szemben a többiek tartozása megszűnik. Ebből tehát az következik, hogy minden kötelezett az egész szolgáltatással tartozik mindaddig, ameddig valamelyik kötelezett nem teljesít. Így tehát egyetemleges kötelezettség esetén minden kötelezettől külön-külön, de együtt is követelhető az egész szolgáltatás. Az egyetemleges marasztalásra irányuló kereset automatikusan nem vonja maga után önmagában az elbírálás szükségképpen egységességét. A pertársak eltérő perbeli nyilatkozatokat tehetnek, eltérő érdemi ellenkérelmet terjeszhetnek elő önállóan, sőt olyan kifogásokat, adott esetben beszámítási kifogásokat is előterjeszhetnek, ami a másik pertárs felelősségét – adott esetben a kötelezettségét –, egyáltalán nem érinti. Dr. Beck Salamon már 1952. évben rögzítette: „A kezesi kötelezettség járulékosága a két alperes – az egyenes adós és a kezes – sorsát szétszakíthatatlanul egybeköti, tehát ez a kérdés nyilván egységes elbírálhatóságot teremt. [...] Gyakorlati példa: az egyenes adós megjelenik, a kezes elmulasztja. Ez esetben akármi lesz az egyenes adós védekezése, a bíróság az egységes elbírálhatóság fennforgását már látja a védekezés előterjesztése előtt, mert akármi lesz az adós védekezése, (kötelemszünetítő kifogás, időhaladék engedése, követelés elengedése, beszámítás stb.) a meg nem jelent kezes helyzetére is kihat. Másik variáns: az egyenes adós mulaszt – a kezes jelenik meg. A bíróság a kezes meghallgatása előtt nem tudja, hogy oly kérdés lesz-e a per tárgya, amely mindkettőjükre csak egységesen bírálható el. Ha a kezes azzal védekezik, hogy a hitelezők követelése nem áll fenn, ez az egyenes adósra és reá egységesen bírálható el. De ha a kezes védekezése egyedül saját személyére vonatkozik, pld., hogy a hitelező igénye vele szemben nem áll fenn, mert ő nem vállalt kezességet vagy a kezesi kötelezettsége zálogtárgy visszaadása, vagy a hitelező behajtási diligentiájának megsértése okából megszűnt, itt már a kérdés sem egységes; a védekezés a kezes személyes helyzetére korlátozódik.¹⁷” Szinte hasonló elveket rögzít a bírói gyakorlat, mely szerint az egyetemleges kötelezettség alapján nem csak egységes, hanem egyszerű pertársaság is keletkezhet.¹⁸

¹⁵ BH 1993. évi 5/299. szám

¹⁶ BH 1991. évi 5/194. szám, BH 1992. évi 5/324. szám, BH 1993. évi 3/160. szám

¹⁷ Dr. BECK Salamon: A pertársak függetlenségének elve. In: Jogtudományi Közöny 1952, 182. o.

¹⁸ BH 1993. évi 2/110. szám

Az egységes pertársak jogállása

Egységes pertársaság esetén a pertársak függőségének az elve érvényesül. Azaz a pertársak perbeli cselekményei egymással összefüggésben bírálhatók el, illetve az egyik pertárs cselekménye kihat a többiekre is. Ez alól kivétel kizárólag a joglemondás, a jogelismerés vagy az egyezségkötés. A rendelkező cselekmények tehát az egységes pertársaságnál érvényesülő függőségi elv alól kikerülnek. Ha az egységes pertársaságban lévő pertársak nem rendelkező cselekményei vagy előadásai egymástól eltérnek, a bíróság azokat a per egyéb adatait is figyelembe véve bírálja el. Egységes pertársaság esetén tehát a függőségi elv legfontosabb következménye, hogy az egyik pertárs perbeli cselekményei a mulasztó pertársra is kihatnak, feltéve, hogy utóbb a mulasztást nem pótolta. „Vagyis ez azt jelenti, hogy a mulasztás következményeit csak akkor lehet alkalmazni, ha a határidőt, határnapot valamennyi pertárs elmulasztotta.¹⁹” Egységes pertársaság esetén, ha valamennyi pertárs mulaszt, de egy pertárs igazolási kérelmet terjeszt elő és ez kedvező elbírálást nyer, a többi mulasztó, de igazolási kérelmet nem előterjesztő többi pertársra is kihatással van ez. Ugyanis a mulasztás folytán hozott határozat utóbb hatályon kívül helyezésre kerülhet, e határozatot pedig valamennyi pertárs tekintetében hatályon kívül helyezi a bíróság, ugyanis a pertársak tekintetében a jogvitát egységesen kell elbírálni. A pertársak függőségének az elve érvényesül a fellebbezések tekintetében is. „Egyik pertárs fellebbezése kihat azokra a pertársakra is, akik fellebbezéssel nem éltek. A fellebbezést be nem nyújtó pertárs is perbeli cselekményeket végezhet ugyanúgy, mint ha ő maga is nyújtott volna be fellebbezést. Természetesen a fellebbező pertárs fellebbezési kérelmének korlátai őt is kötik.²⁰” A függőség elve tehát érvényesül, ha bármelyik pertárs igazolási kérelmet, a határozat kijavítása vagy kiegészítése iránti kérelmet, ellentmondást, valamint perújítási és felülvizsgálati kérelmet terjeszt elő. Ezt a bírói gyakorlatban meghozott bírósági határozatok is egyértelműen alátámasztják. Így az ellentmondás tekintetében a BH 1991. évi 5/194. számú eseti döntés, a fellebbviteli eljárás vonatkozásában a BH 1994. évi 6/310 és a BH 1992. évi 4/273. számú döntések alátámasztják. Míg a felülvizsgálati kérelemnek a többi pertársra is kiterjedő elbírálását mondja ki a BH 1998. évi 3/137, BH 1995. évi 3/151. számú döntés. Viszont az ún. rendelkező cselekmények valamelyikének a mulasztását a másik pertárs, – aki e rendelkező cselekményt megtette – nem pótolhatja.

A perköltség viselése egységes pertársaság esetén úgy alakul, hogy a perköltség megfizetésére a pertársakat egyetemlegesen kell kötelezni. Természetesen ez alól kivételt képez az az eset, amikor a pertársak valamelyike egyes perbeli cselekményeket sikertelenül végez vagy egyes perbeli cselekmények megtételével indokolatlanul késedelmeskedik vagy más módon felesleges költséget okoz. Ebben az

¹⁹ Dr. VARGA Gyula: Budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának aktái 7. kötet, Pertársaság a státuszperben 1965, 7. kötet 144. o.

²⁰ Dr. VARGA Gyula: i.m. 145. o.

esetben a Pp. 80. § (2) bekezdése értelmében egyedül őt kell kötelezni e költségek viselésére.

Egyszerű pertársaság

Az egyszerű pertársaság „fakultatív jellegű, azaz a felperes dönti el, több alperest perel-e vagy sem.”²¹ A Pp. 51. § b.) pontja szerint akkor jön létre egyszerű pertársaság, ha a perbeli követelések ugyanabból a jogviszonyból erednek. Az egyszerű pertársaság további esetét a Pp. 51. § c.) pontja szabályozza, mely akkor jön létre, ha a perbeli követelések hasonló ténybeli és jogi alapból erednek, továbbá egy eljárásjogi feltétel is szükséges ebben az esetben, nevezetesen, hogy ugyanannak a bíróságnak az illetékessége a Pp. 40. § rendelkezéseinek alkalmazása nélkül is mindegyik alperessel szemben megállapítható. Hasonlónak akkor nevezhető a jogi alap, ha a kereseti követelés valamennyi féllel szemben ugyanazon a jogszabályon alapul. A hasonló ténybeli alapot az ügy körülményeit feltárva mindig egyedileg kell vizsgálni. A bírói gyakorlat általában a hasonlóságot akkor állapítja meg, ha több kereset megítéléséhez ugyanazon bizonyítást kell felvenni. A bíróságok a Pp. 51. § b.) pontja szerinti egyszerű pertársaságnak tekintik a személyhez fűződő jogok megsértése esetén a kiadó, a lapalapító és az újságíró között fennálló pertársaságot, mivel a felsorolt személyek felelőssége önállóan is elbírálható, a jogsértés vagy annak hiánya egyedileg is megállapítható.²² Továbbá öröklési perben az örökösök nem egységes pertársak. Így a végrendelet érvénytelensége iránt indított perben akár felperesi, akár alperesi oldalon a végrendeleti, valamint a törvényes örökösök egyszerű pertársaságot alkotnak.²³ Továbbá a köteles rész kiadására irányuló perben a kötelezettek között szintén nem egységes, hanem egyszerű pertársaság áll fenn.²⁴ Valamint egy kibocsátó különböző váltóinak kötelezettjei sem minősülnek egységes pertársaknak.²⁵

A Pp. 51. § c.) pontja szerinti egyszerű pertársaság „iskolapéldáját” már Dr. Beck Salamon is megfogalmazta: „A háztulajdonos több lakóját egy perben perelheti. Polgári jogilag a háztulajdonost csupa önálló szerződés köti külön-külön minden bérlőjéhez. A kapcsolat laza, egyedül az köti össze a szerződéseket, hogy a háztulajdonos mindegyik szerződésben fél. [...] Az egyes bérlőkkel való szerződések különállása kirekeszteni látszik az egységes elbírálhatóságot. De ez nem mindig van így. A háztulajdonos azért perli bérlőit, mert a bérlők megtagadják a bér fizetést vagy abból levonást eszközölnek, mondjuk amiatt, hogy a háztulajdonos az

²¹ Dr. GYEKICZKY Tamás: V. Előadás: Szinguláris és társas peralakzatok. In: Előadások a polgári eljárásjog köréből Kossuth Egyetemi Kiadó Debrecen, 2006, 54. o.

²² BH 1995. évi 3/151. szám

²³ BH 1988. évi 4/102. szám, BH 1977. évi 5/200. szám

²⁴ BH 1998. évi 4/177. szám

²⁵ BH 1992. évi 325. szám

által kötelezett központi-fűtést nem szolgáltatja, az elromlott liftet nem működteti, a mosókonyha teknőjét nem javíttatja.²⁶ E példából egyértelműen megállapítható a hasonló ténybeli alap, illetőleg az is, ahogy mindegyik ügyben, amennyiben külön-külön érvényesítette volna igényét a háztulajdonos, ugyanolyan módon kellett volna a bíróságnak lefolytatnia a pert, illetőleg valamennyi alperessel szemben ugyanazon jogszabályon alapul a felperes kereseti követelése.

Az egyszerű pertársak jogállása

Az egyszerű pertársaság esetében a függetlenség elve érvényesül. Vagyis az egyik pertárs cselekménye vagy mulasztása sem szolgálhat a többi pertárs előnyére vagy hátrányára. A bíróság egyes pertársak cselekményeit, illetőleg esetleges mulasztásait a másik pertárs cselekményére tekintet nélkül, attól teljesen függetlenül bírálja el. Tehát itt a pertársak között egy lazább kapcsolat áll fenn, amelyet az egyszerű pertársaság fogalma is feltételez. Egyszerű pertársaság esetén bármelyik pertárs egyezséget köthet, jogot ismerhet el, azonban ezt kizárólag csak saját kockázatára teszi meg. A pertársak önállóan végzik és intézik perbeli cselekményeiket, önállóan terjeszthetnek elő fellebbezést, érdemi ellenkérelmet, és ha ezt esetleg valamelyik pertárs elmulasztja, a másik pertárs perbeli cselekménye nem pótolja. Mindegyik pertárs önállóan terjeszthet elő perújítási kérelmet vagy felülvizsgálati kérelmet is. Egyszerű pertársaság esetén a perköltség viseléséről a Pp. 82. § (2) bekezdése rendelkezik, így egyenlő arányban kell annak megfizetésére kötelezni a pertársakat. Azonban, ha a perbeli érdekeltég között jelentékenyebb eltérés van, akkor az érdekeltég arányában kell megosztani a perköltséget. Viszont az a költség, amely kizárólag a pertársak egyikének vagy egy részének perbeli cselekménye folytán merült fel, a többi pertársat nyilvánvalóan nem terhelheti.

Az alanytöbbség egyéb lehetséges előfordulása a polgári perekben

Az Európai Unió számtalan országában, így Magyarországon is több száz fogyasztói igény érvényesítésére került sor, amelyben hasonló ténybeli és jogi alapból eredő követelést érvényesítettek. Ilyen volt egy befektetésekkel foglalkozó szövetkezet, amely nyilvánosan toborzott, majd a szövetkezetbe belépett tagoktól tagi kölcsönt vett fel és a befolyt összegekkel lényegében ingatlanalap-kezelői tevékenységet folytatott. Azonban e felvett tagi kölcsönöket az alperes határidőre nem fizette vissza. A Pesti Központi Kerületi Bíróságon 2003. és 2007. év között összesen 265 hasonló ténybeli és jogi alapból eredő, illetőleg ugyanazon jogsza-

²⁶ Dr. BECK Salamon: A pertársak függetlenségének elve. Jogtudományi Közlöny 1952. április, 183. o.

bályi alapon nyugvó a fenti tényállás szerinti kereseti kérelem előterjesztésére került sor. Minden tagi kölcsönt nyújtó károsult az igényét külön-külön peres eljárásban érvényesítette. Az ilyen és hasonló, a fogyasztók és egyéb kárvallottak nagy tömegeit érintő ügyekben az elnehezült jogérvényesítés problémájára igyekszik megoldást találni az Európai Közösségek Bizottsága, de a magyar jogalkotó is. A válaszok messzemenően figyelembe veszik a felperesek magánautonómiájának az érvényesülését, de ugyanakkor alkalmas eszközt is biztosíthatnak az igazságszolgáltatás terheinek a csökkentésére is azzal, hogy a nagyszámú fogyasztó vagy károsult nem külön-külön eljárásban érvényesíti az igényét az alperessel szemben, hanem egy eljárásban, egységesen kerülnek elbírálásra a követelések.

Az Európai Közösségek válasza

Az Európai Közösségek Bizottsága 2008. november hó 27. napján Brüsszelben COM (2008) 794. számú Zöld Könyvet adott ki a kollektív fogyasztói jogorvoslatról. Az anyag rögzíti, hogy „e zöld könyvnek a célja a jogorvoslati mechanizmusok jelenlegi helyzetének az értékelése, különösen olyan esetben, amelyekben ugyanazon jogsértés valószínűleg sok fogyasztót érint, valamint választási lehetőséget biztosítani a hatékony jogorvoslatok azon hiányosságainak pótlására, amelyeket az ilyen ügyekre vonatkozóan azonosítottak.²⁷” A Zöld Könyv továbbá egyértelműen rögzíti, hogy a fogyasztók természetesen elvileg bármikor bírósághoz fordulhatnak egyéni jogorvoslatért. A tömeges követeléseket így nagyszámú peres eljárás vagy perenkívüli eljárás megindításával el lehetne kerülni. A magas perköltség, a bonyolult és hosszadalmas eljárások, valamint a pereskedés kockázata a Zöld Könyv szerint több fogyasztót visszatart attól, hogy hatékony jogorvoslatban részesüljön. Az alternatív vitarendezési mechanizmushoz való hozzáférés az egyes tagállamok között eltérő, sőt tagállamokon belül ágazatonként is változhat. Kizárólag 13 tagállamban létezik bírósági kollektív jogorvoslati mechanizmus. A Zöld Könyv négy választási lehetőséget vázol fel e fenti probléma kezelésére.

Az első javaslat nem tartalmaz uniós fellépést, a megfelelő fogyasztói jogorvoslat biztosítására a meglévő nemzeti tagállami és közösségi intézkedéseket veszi alapul.²⁸ Így a tagállamban már meglévő nemzeti bírósági jogorvoslati rendszerek, alternatív vitarendezési mechanizmusok biztosítanának jogorvoslatot a tömeges követelésekkel fellépő fogyasztóknak és így egyéb tagállamban élő fogyasztóknak is.

A második választási lehetőség: a tagállamok közötti együttműködés arra vonatkozóan, hogy a fogyasztók az Unió teljes területén használhassák azokat a jogorvoslati mechanizmusokat, amelyek a különböző tagállamokban rendelkezésre áll-

²⁷ Európai Közösségek Bizottsága COM (2008) 794. Zöld Könyv A kollektív fogyasztói jogorvoslatról 4. pont

²⁸ Európai Közösségek Bizottsága COM (2008) 794. Zöld Könyv A korábbi fogyasztói jogorvoslatról 20. pont

nak.²⁹ E szerint a kollektív jogorvoslati mechanizmussal rendelkező tagállamok megnyitnák rendszereiket más tagállamok fogyasztói előtt. Míg azon tagállamok, amelyek nem rendelkeznek kollektív jogorvoslati mechanizmussal, létre fognak ilyeneket hozni. A Zöld Könyv álláspontja szerint ezt ajánlás vagy egy irányelv segítségével lehetne elérni az egyes tagállamokban. A tagállamok közötti együttműködés alapján a kollektív jogorvoslatra irányuló kereset indítására jogosult intézményeket egy hálózatba lenne indokolt összefogni, amely segítséget nyújtana a fogyasztóknak az igényérvényesítés tekintetében.

A Zöld Könyv szerint a tagállamok harmadik választási lehetősége a szakpolitikai eszközök kombinációjában állna. Ez a javaslat szerint „az alternatív vitarendezési mechanizmusok javítása, a kis értékű követelésekre vonatkozó nemzeti eljárások alkalmazási körének a tömeges követelésekre történő kiterjesztése, fogyasztóvédelmi együttműködésről szóló rendelet hatályának kiterjesztése, a vállalkozások ösztönzése a panaszkezelési eljárásaik javítására, illetve a fogyasztók tudatosságának javítása a rendelkezésre álló jogorvoslati eszközöket illetően.³⁰” Így tehát az Európai Unió ösztönözné a kollektív fogyasztói alternatív vitarendezési mechanizmusok létrehozását úgy, hogy ez valamennyi fogyasztói követelésre vonatkozóan elérhető legyen.

A Zöld Könyv negyedik választási lehetőségként a kollektív bírósági fogyasztóvédelmi jogorvoslati eljárást rögzíti. Ez biztosítaná, hogy az Unió valamennyi fogyasztója megfelelő jogorvoslatot jusson tömeges kártérítési ügyekben képviselői keresetek, csoportos keresetek vagy próbaperek révén.³¹ A Zöld Könyv javaslati szinten rögzíti a perindítási jogosultsággal felruházható szervezeteket, valamint a felperesek magánautonómiájának tiszteletben tartását, illetőleg a perköltség viselésére vonatkozó különleges szabályok alkalmazását.

A magyar jogalkotás tervezete

E Zöld Könyvre vonatkozó reakciónak tekinthető a magyar törvényhozás részéről a T/11332. szám alatt zárószavazásra váró, a Polgári perrendtartás módosítására irányuló törvényjavaslat, amely a csoportos perlés bevezetését célozza hazánkban. A csoportos keresetindításra vonatkozóan külön eljárási szabályokat és feltételeket állapít meg, melyet külön fejezetben rögzít. Visszautal az általános szabályok alkalmazására annyiban, amennyiben ettől a csoportos keresetindítást szabályozó fejezet rendelkezései nem térnek el.

---

²⁹ Európai Közösségek Bizottsága COM (2008) 794. Zöld Könyv A korábbi fogyasztói jogorvoslatról 23. pont

³⁰ Európai Közösségek Bizottsága COM (2008) 794. Zöld Könyv A kollektív fogyasztói jogorvoslatról 32. pont

³¹ Európai Közösségek Bizottsága COM (2008) 794. Zöld Könyv A kollektív fogyasztói jogorvoslatról 48. pont

A javaslat szerint csoportos keresetindításra csak erre irányuló kérelem előterjesztése alapján van lehetőség akkor, ha jelentős számú természetes vagy jogi személy jogát érintő jogvita áll fenn, és ha a perben a közösen érvényesíteni kívánt jog lényegileg hasonló ténybeli alapokon nyugszik, és ha objektíven meghatározhatók azok a tények vagy jellemzők, amelyek a jogvitában érdekelt csoport tagjait leírják. Ily módon tehát a csoportos keresetindításnak mintegy négy feltétele került rögzítésre a javaslatban: így anyagi jogi feltétel, hogy jelentős számú legyen a hasonló jellegű jogvitával és igénnyel, követeléssel érintett „felperesek száma”, valamint, hogy az érvényesíteni kívánt jog lényegileg hasonló ténybeli alapokon nyugodjon, illetőleg, hogy objektíven meghatározhatóak legyenek a tények vagy a jellemzők, amelyek a jogvitában érdekelt csoport tagjait egyazon közösség vagy érdekcsoport tagjává emelik. Eljárásjogi feltétel: az erre irányuló kérelem előterjesztése. A javaslat még kiterjeszti a keresetindítás jogát arra az esetre is, ha külön törvény erre vonatkozóan felhatalmazást ad. A csoportos keresetindítás esetére a javaslat a hatályos Pp. 51. § c.) pontjában rögzített hasonló ténybeli alapot hívja fel, mely az egyszerű pertársaság egyik típusának fogalmi eleme. Ezzel szemben azonban a tervezet külön kiemeli, hogy csoportos keresetindítás alapján folyó perben a felperesek között a Pp. 51. § a.) pont szerinti pertársaság jön létre azzal, hogy az egyezés és a jogról való lemondás kizárólag a jogi képviselő jóváhagyásával vagy valamennyi felperes egyhangú döntésével érvényes. Továbbá a javaslat szerint a felperesi pertársaság tagjai közül a bíróság elsődlegesen a felek jogi képviselőjének cselekményeit és előadásait veszi figyelembe. Az egységes pertársaságra utaló rendelkezés és a csoportos keresetindítás fogalmi meghatározása és ezek összekapcsolása zavart okozhat ilyen formában. A javaslat a pertársaságra vonatkozó rendelkezés körében a kényszerű pertársaság szabályainak alkalmazását írja elő. Ugyanakkor a kényszerű pertársaságnak a Pp. 52. § (2) bekezdésében, továbbá a Pp. 82. § (1) bekezdésében rendezett az egységes pertársak eltérő cselekményeinek, előadásainak elbírálását és a perköltség viselésének a szabályát a csoportos keresetindítás esetén mégis ettől eltérően határozza meg. Ily módon a Pp. 51. § a.) pontjára történő visszautalás feleslegessé válik, mivel a csoportos keresetindításra vonatkozó fogalom meghatározás során már eleve a Pp. 51. § c.) pontjában rögzített hasonló ténybeli alap az irányadó.

A javaslat perindítási jogosultságot biztosít bármely természetes vagy jogi személynek, aki a csoportos keresetindítás szerint meghatározott jogvita eldöntésében közvetlenül érdekelt, valamint olyan társadalmi szervezetnek is, amely a létesítő okirata alapján a jogvitával összefüggő területen érdekvédelmet vagy jogvédelmet lát el. Egyértelműen e körbe lehet majd sorolni a fogyasztók védelmét ellátó társadalmi szervezeteket és egyéb érdekvédelmi szervezeteket is. Csoportos keresetindítás tekintetében perindítási jogosultságot biztosítana a javaslat az ügyésznek, valamint külön jogszabályban meghatározott felhatalmazás alapján a jogvitával összefüggő területen hatáskörrel rendelkező közigazgatási szervnek is.

A csoportos keresetindítás lényege a magyar jogalkotó szándéka szerint abban állna, hogy ha a csoportos keresetindítás megengedhetőségét a bíróság jóváhagyja, a kezdeményező fél a csoportos keresetindítás tényét jogosult nyilvánosságra hozni, illetőleg a jogvitában érdekelt csoport tagjait a csoportos keresethez való csatlakozásra felhívni. Az, hogy a csoportos keresetindítás megengedhető-e vagy sem, a bíróság a keresetlevél beérkezését követően azonnal, de legkésőbb 8 napon belül vizsgálná meg, miután az alperes részére nyilatkozattételre megküldte a kérelmet. A keresetlevél benyújtását követően 45 napon belül a megengedhetőségről a bíróságnak döntenie kellene. Tehát az eljárásnak e szakaszát hasonlóképpen kellene modellelnünk, mint a perújítás megengedhetősége körében való döntést azzal a különbséggel, hogy itt a bíróság diszkrecionális joga, hogy a meghallgatást kitűzi-e a csoportos keresetindítás megengedhetősége körében történő döntéshozatal végett vagy sem. A csatlakozás oly módon történhet a perhez, hogy a jogvitában érdekelt csoport tagjai a jogi képviselőhöz vagy a bírósághoz címzett nyilatkozattal kérik a csatlakozást – a megengedhetőséget jóváhagyó végzésben rögzített 60 és 120 nap közötti időben – és egyidejűleg a csatlakozó a kérelmet benyújtó felperes által megkötött ügyvédi megbízási szerződést is köteles elfogadni, illetőleg a felperes jogi képviselője részére a per vitelére meghatalmazást adni. A javaslatnak e rendelkezése összhangban van azzal, hogy a csoportos keresetindítás esetére kötelező jogi képviselőt ír elő és a megyei bíróságok hatáskörét.

Határozottan rögzíthető, hogy az Európai Közösségek Bizottságának a kollektív fogyasztói jogorvoslatról szóló Zöld Könyvének negyedik választási lehetőségében rögzített elveket tette magáévá a javaslat. Ezt alátámasztja a perköltség viselésére vonatkozó szabályozási elképzelés, amely szerint, ha a csoportos keresetindítást társadalmi szervezet kezdeményezi, a felperesek pernyertessége esetén a bíróság a perköltség részeként az alperest, a csoportos keresetindítást kezdeményező társadalmi szervezetnek a perrel kapcsolatos ügyviteli és egyéb költségeinek ellentételezéseként a perérték legalább 5 %-ának, de legfeljebb 10 %-ának megfelelő összeg megfizetésére kötelezi, ezzel is finanszírozva a fogyasztókat képviselő szervezetek tevékenységét. Továbbá, mint ahogyan a Zöld Könyv is kiemeli, hogy a kollektív fogyasztói jogorvoslati eljárások fontos eleme a részvételt és kimaradást lehetővé tevő eljárás bevezetése, így a javaslat a csoportos keresetindításnak helyt adó jogerős ítélet nyilvánosságra hozatalát követően lehetővé teszi a jogvitában érdekelt csoport azon tagjának, aki a perben félként nem szerepelt, hogy bejelentse a bíróságnak vagy azt, hogy nem kívánja, hogy a jogerős ítélet joghatálya rá kiterjedjen, vagy éppen az előbbi ellenkező előjelű megállapítását. Természetesen e bejelentések megtételére a javaslat határidőt állapít meg, joghatály nemleges megállapítása esetén egy év a szubjektív határidő, míg az objektív határidő 2 év, ugyanakkor a joghatály fennállásának megállapítása iránti kérelem 2 éven belül lenne előterjeszhető.

A javaslatban megfogalmazott csoportos keresetindítással valóban egy régi adósságát törlesztené a jogkereső közönség felé a jogalkotó. Az sem elvitatható tény,

hogyan az Európai Közösségek Bizottsága által megfogalmazott és rögzített jogelvek mentén igyekszik megvalósítani a csoportos perindítás bevezetését. Azonban a szakmai és társadalmi vita nélkül parlamenti zárószavazás előtt álló törvénytervezetben rögzített eljárásjogi megoldás több kifogásolni valót, illetőleg a perrendtartás általános szabályaival összhangban nem álló rendelkezéseket tartalmaz, mely önmagában nem az új jogintézmény bevezetéséből adódó újdonságokból származnának. A csoportos keresetindítás lehetőségének biztosítása nem csak a fogyasztóvédelmi szabályok, hanem a versenyjogi és a környezetvédelmi szabályok megsértésével okozott joghátrányok területén is indokolt lenne. Ugyanakkor a javaslat hozzájárulna az igazságszolgáltatás terheinek csökkentéséhez, ugyanis nagyszámú fél ügyét egy eljárásban, egységesen lehetne elbírálni. Azonban a javaslattal kapcsolatban megfogalmazott kritikai észrevételek a jelenlegi formájában történő elfogadás esetén az igényérvényesítés megkönnyítését nem eredményezné, illetőleg az igazságszolgáltatást terheinek nem a csökkentéséhez, hanem annak növekedéséhez vezetne.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- GYEKICZKY Tamás: **V. Előadás:** Szinguláris és társas peralakzatok In: Előadások a polgári eljárások köréből Kossuth Egyetemi Kiadó Debrecen 2006, 49-59. o.
- GÁSPÁRDY László: Kritikai észrevételek a fél jogállásának szabályozásához a polgári perben. In: In memoriam Novotni Zoltán, Novotni Alapítvány a Magánjog Fejlesztéséért, Miskolc 2003, 81-90. o.
- VARGA Gyula: Pertársaság a státusperben In: A Budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának Actái. VII. kötet, Tankönyvkiadó Budapest 1965, 135-148. o.
- HÁMORI Vilmos: A pertársaság és a beavatkozás egyes kérdései. In: Jogtudományi Közlöny 1964/8. szám 453-463. o.
- Dr. BECK Salamon: A pertársaság függetlenségének elve. In: Jogtudományi Közlöny 1952/4. szám 181-183. o.
- MAGYARY Géza: Pertársaság létesítésének előfeltételei. In: Magyary Géza összegyűjtött dolgozatai a polgári eljárás, a magánjog és a kereskedelmi jog köréből I. kötet A Magyar Tudományos Akadémia Kiadása Budapest, 1942
- BARNA Ignác: Pertársaság a Polgári perben. In: Jogtudományi Közlöny 1901/16. szám 125-128. o.
- Polgári perrendtartás magyarázata, Szerk.: NÉMETH János – KISS Daisy, Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft 2007
- Európai Közösségek Bizottsága COM (2008) 794 Zöld Könyv a Kollektív fogyasztói jogorvoslatról

Országgyűlés Hivatala T/11332 irományszámú törvényjavaslat

KENGYEL Miklós: Magyar polgári eljárásjog, Osiris Kiadó Budapest, 2008

CSERBA Lajos – GYEKICZKY Tamás – KORMOS Erzsébet – NAGY Adrienn – NAGY
Andrea – WOPERA Zsuzsa: Polgári perjog Általános rész, Complex Kiadó Jogi és
Üzleti Tartalomszolgáltató Kft 2008